



הכנסת
מרכז המחקר והמידע

יעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם (SDGs)

חומר רקע לדיון בוועדת הפנים והגנת הסביבה



כ"ב בסיוון תשע"ח
4 בנובמבר 2018

כתיבה // שירי ספקטור-בן ארי, ראש תחום סביבה וקיימות
אישור // אורלי אלמגור לוטן, ראש צוות
עיצוב והפקה // מחלקת הדפוס והפרסומים של הכנסת



יעדי פיתוח בר-קיימא¹


Sustainable Development Goals

בספטמבר 2015 אימצה העצרת הכללית של האו"ם סדר יום לשנת 2030 בנושא פיתוח בר-קיימא (the 2030 Agenda for Sustainable Development). סדר היום מתבטא בשורה של מטרות ויעדים לשנים 2015-2030, המכונים יעדי פיתוח בר-קיימא, SDGs- Sustainable Development Goals. החלטת האו"ם משנת 2015 כוללת 17 מטרות-על ו-169 יעדי משנה בתחומים שונים (לכל מטרות-על הוגדרה שורה של יעדי משנה).

מזה שלושה עשורים פועלות מדינות העולם, בהובלת האו"ם וגופים בינלאומיים נוספים, לגיבוש ולקידום מדיניות לפיתוח בר-קיימא - ברמה הגלובלית, הלאומית והמקומית. משמעותה של מדיניות מקיימת היא הטמעת שיקולים מתחומי החברה, הסביבה והכלכלה בתהליכי קבלת החלטות וקביעת מדיניות, תוך התבוננות בשיקולים אלה כמערכת אחת, בעלת השפעות הדדיות, בטווח הזמן המיידי ובטווח הזמן הארוך.

10  **צמצום אי-השוויון**
בין מדינות ובתוכן.

1  **מיגור העוני על כל צורותיו ובכל מקום.**


11  **קידום הסביבה העירונית, כך שערם ויישובים יהיו בטוחים, בעלי חוסן (resilient), ויכילו את כל הקבוצות בחברה.**

2  **מיגור הרעב, ושיפור הביטחון התזונתי של כלל האוכלוסיות.**


12  **קידום דפוסי צריכה וייצור בני קיימא.**

3  **קידום בריאות ואיכות חיים עבור בני כל הגילאים.**

13  **נקיטת צעדים מידיים למאבק בשינויי האקלים ובהשפעותיהם.**

4  **הבטחת חינוך איכותי ושוויוני וקידום הזדמנויות לימוד לכלל האוכלוסייה בכל הגילאים.**


14  **חיים מתחת למים: שימור ושימוש בר קיימא באוקיינוסים, בימים ובמשאבים ימיים.**

5  **חתירה לשוויון מגדרי והעצמת נשים וילדות.**


15  **החיים על פני האדמה: הגנה על בתי גידול יבשתיים, שיקומם ושימוש מושכל בהם.**

6  **הבטחת זמינותם של משאבי מים ותשתיות תברואתיות וניהולם באופן בר-קיימא.**

16  **קידום חברות שוחרות שלום אשר מקדמות הכלה חברתית למטרות פיתוח בר-קיימא.**

7  **הבטחת אספקתה של אנרגיה לכלל האוכלוסייה באופן אמין ובמחיר שווה לכל נפש.**

17  **חיזוק שיתופי פעולה לקידום היעדים.**

8  **קידום צמיחה כלכלית באופן מתמשך ובר קיימא, והבטחת תעסוקה הולמת לכל רובדי האוכלוסייה.**

9  **פיתוח תשתיות עמידות ואיכותיות ועידוד חדשנות ויזמות.**

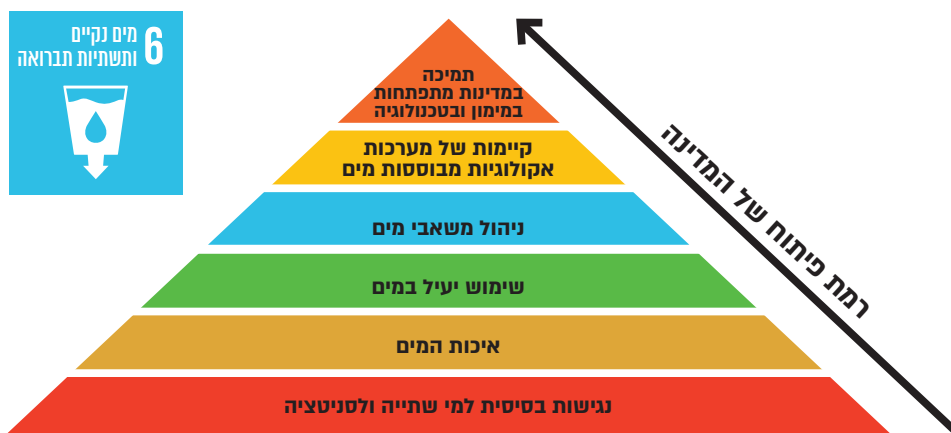
יעדי פיתוח בר קיימא אינם נוגעים רק למדינות המתפתחות:

(לפחות נכון להיום) למדינות שמצויות ברמת פיתוח גבוהה יותר. ככלל, כל אחת מ-17 המטרות מכילה יעדים הרלוונטיים למדינות ממאפיינים שונים.

לדוגמה ניתן להסתכל על היעד השישי (SDG6) – הבטחת זמינותם של משאבי מים ותשתיות תברואתיות וניהולם באופן בר קיימא. ככל שמצבה החברתי-כלכלי של מדינה ומידת הפיתוח בה נמוכים יותר – יושם דגש על היעדים הבסיסיים, כגון השגת נגישות מלאה למי שתייה איכותיים ולסניטציה; לעומת זאת, במדינות בהן מידת הפיתוח גבוהה יותר, סביר שהמדיניות תתמקד בניהול יעיל של משאבי המים, שמירה על מערכות אקולוגיות וסיוע כלכלי למדינות מתפתחות בנושא המים.²

על-פי החלטת האו"ם, על המדינות החברות לפעול ליישום היעדים במסגרת מדינית, אזונית ובין-לאומית, תוך התחשבות בשונות בין המדינות, הכוללת בין השאר פערים ביכולות, ברמת הפיתוח, בסדרי העדיפויות של כל מדינה ובמדיניות שכל מדינה מקדמת בתחומים השונים.

חלק מהיעדים נוגעים בעיקר למדינות מתפתחות, בשל הצורך בקידום הנגישות לצרכים בסיסיים (כמו מים זורמים, חשמל ונגישות של בנים ובנות לחינוך). חלק מהיעדים (לדוגמא: חדשנות ופיתוח טכנולוגי, תמיכה כלכלית במדינות מתפתחות ועוד) רלוונטיים יותר



הבדואית החיה בהתיישבות לא מוסדרת בנגב למשאבים בסיסיים (מים, מזון, סניטציה, חשמל, ועוד) היא נמוכה, ודומה לזו של אוכלוסיות במדינות מתפתחות.

חשוב להדגיש, שבשל אי-השוויון בתוך מדינות, גם במדינות המפותחות יש אזורים או אוכלוסיות בעלי צרכים או מאפיינים הדומים לאלו הרווחים במדינות מתפתחות. גם בישראל, שהיא מדינה מפותחת החברה ב-OECD, רמת הנגישות של האוכלוסייה

נקודה למחשבה | שימוש במדדים לבחינת רמת יישום יעדי פיתוח בר-קיימא

המעקב אחר יישום התוכנית נעשה באמצעות מדדים, המותאמים לכל יעד. מדי שנה נדרשות המדינות לדווח לאו"ם על ההתקדמות ביישום היעדים, כאשר בכל שנה מדווח אודות נושאים אחרים.

אחד העקרונות המרכזיים ביעדי פיתוח בר קיימא הוא צמצום פערים, הן ברמה הגלובלית והן בתוך כל מדינה, תוך הבטחת נגישות של כלל האוכלוסיות למשאבים בסיסיים.

חשוב לציין – כי בחינת התקדמותה של מדינה ביישום היעדים רק על פי מדדים המבטאים את המאפיינים הממוצעים של כלל האוכלוסייה (לדוגמא, רמת הכנסה ממוצעת במדינה; שיעור האוכלוסייה המחוברת למים זורמים ולסניטציה), עלולה לספק תמונת מצב מעוותת לגבי מצבן של אוכלוסיות מוחלשות החיות בה.

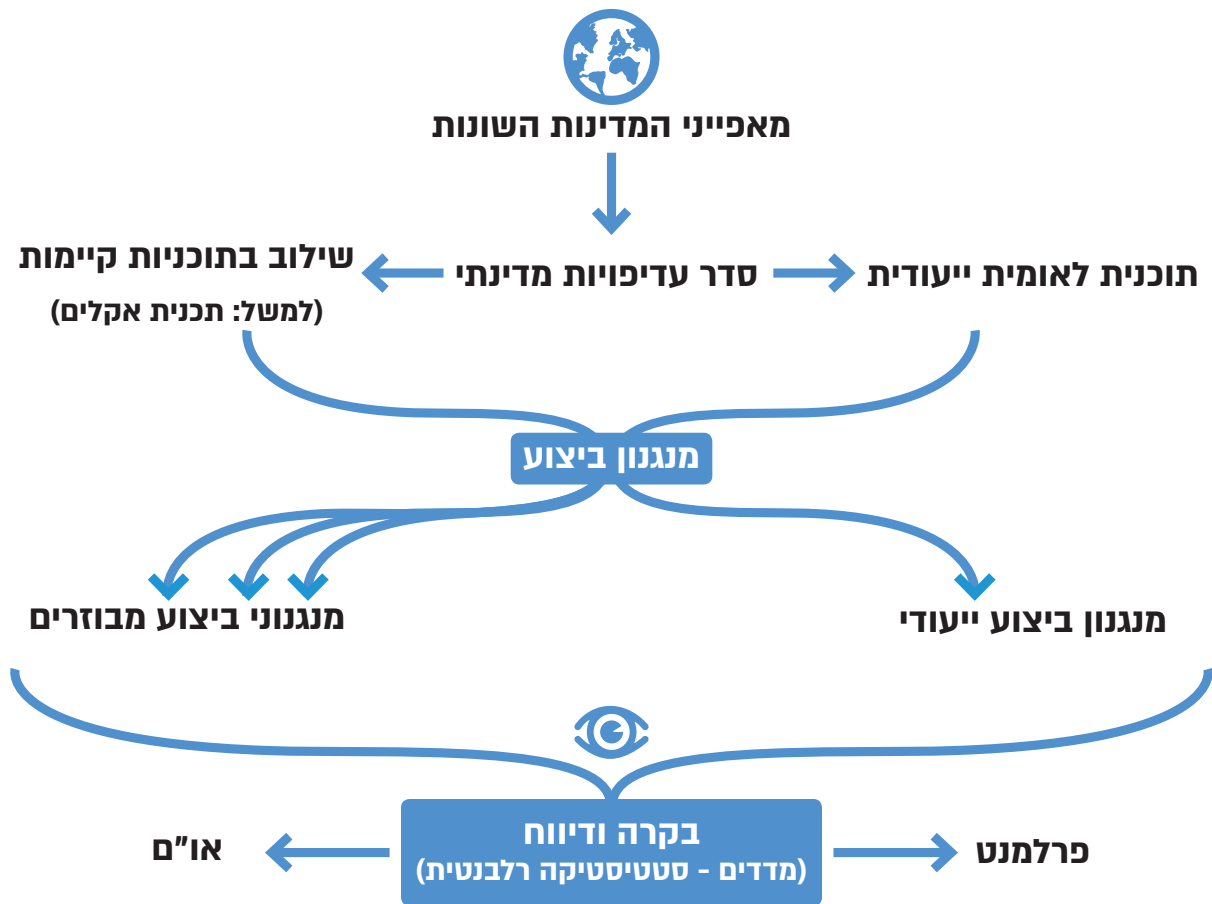
לפיכך, על מנת שהמדדים ישקפו תמונת מצב מציאותית, ממנה ניתן לגזור את הפערים בין היעדים לבין המצב בפועל, יש לבחון את המדדים לא רק ברמה גלובלית או המדינית, אלא גם בהסתכלות פרטנית יותר – על אזורים, מגדרים וקבוצות אוכלוסייה שונות.

יישום יעדי פיתוח בר קיימא במדינות השונות

המדיניות הלאומית ותכניות הפיתוח הלאומיות; בקיומם של מנגנונים מוסדיים להטמעת יעדי פיתוח בר קיימא במדיניות הלאומית; במעורבותם של הפרלמנטים ביישום היעדים, ועוד.

בשל המאפיינים השונים של המדינות, בפרט בכל הנוגע לרמת הפיתוח שלהן, יש ביניהן הבדלים בסדרי העדיפויות ליישום היעדים. כמו כן, יש שונות באופן הטמעת היעדים במסגרת

אינטגרציה של היעדים לתוך תהליך התכנון הלאומי



דוחות ההתקדמות שהעבירו מדינות שונות לאו"ם מצביעים על דרכים שונות להטמעת יעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם במסגרת המדיניות הלאומית:

בחירת התאמת תוכניות הפיתוח הלאומיות הקיימות ליעדי הפיתוח בר-קיימא

הטמעת היעדים במסגרת חקיקה

תוכניות ייעודיות למימוש יעדי פיתוח בר-קיימא

מנגנונים מוסדיים להטמעת יעדי פיתוח בר קיימא

התקציב וחלוקתו; קיומן ומעמדם של תכניות פיתוח לאומיות או תכניות אסטרטגיות לטווח הזמן הבינוני והארוך; מבנה מערכת התכנון הפיזי המשפיעה על מדיניות הפיתוח הלאומית, ועוד.⁹

מבחינה של דיווחי המדינות לאו"ם אודות יישום היעדים עולה, כי במדינות רבות הוקמו מנגנונים בין-משרדיים לניהול תהליך הטמעת יעדי פיתוח בר קיימא. תחומי הסמכות של מנגנונים אלה משתנים ממדינה למדינה: ייעוץ לממשלה בנושא מדיניות ה-SDGs; גיבוש אסטרטגיה לקידום היעדים; תיאום בין כלל בעלי העניין; יישום האסטרטגיה; קביעת מדדים לאומיים לניטור ההתקדמות בדבר מימוש היעדים; מעקב אחר תהליך מימוש היעדים ודיווח לגורמים הרלוונטיים בתוך המדינה (פרלמנט), ולמוסדות הבינלאומיים (או"ם, OECD ועוד); המלצה בדבר מנגנונים כלכליים ומימוניים ליישום היעדים, ועוד.¹⁰

להלן יוצגו דוגמאות לסוגים שונים של מנגנונים מוסדיים-ממשלתיים ליישום יעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם. נראה, כי ברוב המקרים מדובר במינוי בעל תפקיד או בהקמתו של צוות בין-משרדי. השוני בין המנגנונים נובע מהבדלים בתפקיד ובסמכויות של הגוף המוסדי; מהבדלים בגורמים המשולבים בפעילות הגוף המוסדי (לדוגמא, צוות בין משרדי ממשלתי לעומת צוות הכולל גם נציגי החברה האזרחית), המשרד הממשלתי במסגרתו פועל המנגנון המוסדי או הגורם אליו הוא כפוף, ועוד.

מועצה לאומית לפיתוח בר קיימא: גוף מייעץ לממשלה בתחומי קיימות, הכולל נציגות רחבה של הן של גורמי ממשל (ממשלה ופרלמנט) והן של גופים אזרחיים ממגזרים שונים (החברה האזרחית, אקדמיה, מגזר עסקי, ועוד). בחלק מהמדינות הוקמו מועצות לאומיות לפיתוח בר קיימא (וגופים מקבילים) כבר החל משנות ה-90 של המאה ה-20 ובחלקן הוקמו מנגנונים ייעודיים בעקבות אימוץ ה-SDGs בשנת 2015.¹¹

במדינות רבות המועצה אמונה על גיבוש אסטרטגיה לאומית לפיתוח בר קיימא ופיקוח על יישומה. במדריך האו"ם מוצגות תוצאות של מחקרי הערכה אשר בחנו את ניסיוןן של מדינות בהפעלת מועצות לאומיות לפיתוח בר קיימא בעשורים האחרונים. בין השאר צוין מחקר הערכה שבוצע, אשר הראה כי מועצות שהופעלו במסגרת אחד משרדי הממשלה לא זכו לתמיכה הפוליטית הנדרשת על מנת לתאם באופן יעיל את מדיניות הפיתוח בר קיימא בקרב כלל משרדי הממשלה. לעומת זאת, במדינות בהן המועצות פעלו תחת משרד ראש המדינה (ראש ממשלה או נשיא) דווח על רמה גבוהה יותר של אפקטיביות בעבודת המועצה וביכולתה לתאם בין משרדי הממשלה. חשוב לציין, כי בחלק מהמדינות ננקטו אמצעים על מנת לחזק את מעמדה של המועצה אל מול גופים ממשלתיים "מסורתיים", בין השאר

מסמכים אשר פרסמו גופים בינלאומיים (בראשם האו"ם) וה-OECD⁵ בנושא ההטמעה והיישום של יעדי פיתוח בר קיימא ברמה הלאומית הצביעו על הצורך בכינון מנגנון מוסדי על מנת לייצר מדיניות קוהרנטית (אחודה) המשותפת לכל משרדי הממשלה ולכלל בעלי העניין.

על פי האו"ם, ההצלחה של יישום יעדי פיתוח בר קיימא ברמה הלאומית תלויה בקיומו של גורם מוסדי ברור הממונה על הובלת התהליך, ריכוז, תיאום בין הגורמים המבצעים השונים והבקרה אחר התקדמות הביצוע. בין היתר, המדינות אמורות להתייחס למבנה המוסדי שהקימו במסגרת הדיווח הנדרש על ידי האו"ם מהמדינות השונות (VNR-Voluntary National Review).⁶

ברוב המדינות, המבנה המוסדי של הרשות המבצעת מאופיין בכך ש**משרדי הממשלה השונים מחלקים ביניהם את תחומי האחריות על פי נושאים (כלומר- כל משרד ממשלתי אמון על קביעת מדיניות וביצועה בתחום מסוים)**; זאת, לצד חלוקה נוספת בין שלטון מרכזי לבין שלטון מקומי/אזורי. מבנה מוסדי זה הוא אמנם יעיל בקביעה ויישום של מדיניות בתחומים נקודתיים, אולם עשוי שלא להתאים לקביעה ויישום של מדיניות רחבת אשר מצריכה שיתוף פעולה של מגוון בעלי עניין ושורה ארוכה של משרדי ממשלה שונים ("קוהרנטיות אופקית") ושל רמות ממשל שונות ("קוהרנטיות אנכית").⁷

ככלל, רוחב היריעה של יעדי פיתוח בר קיימא ועיסוקם במגוון רחב של נושאים סביבתיים, חברתיים וכלכליים מצריך עבודה משותפת של משרדי ממשלה, גופי ממשל, רמות ממשל שונות (לאומי, אזורי ומקומי), וכן של בעלי עניין מהחברה האזרחית ומהמגזר העסקי. כמו כן, אחד האתגרים המרכזיים ליישום אסטרטגיות בתחום הקיימות, ובפרט ה-SDGs, הוא זיהוי והתמודדות עם הקשר ההדדי בין המטרות והיעדים השונים (לדוגמא, מיגור העוני דורש בין היתר התייחסות להיבטים של אי-שוויון בחברה, אי-שוויון מגדרי, ונגישות לקויה למשאבים בסיסיים כגון מים ואנרגיה). גישה זו של "מדיניות משולבת" מצריכה את קיומו של מבנה מוסדי לתיאום בין כלל משרדי הממשלה (והגורמים הרלבנטיים האחרים), ולהתאמתן של תכניות ואסטרטגיות קיימות ליעדים שנקבעו ב-SDGs.⁸

בשנת 2017 פרסם האו"ם מדריך העוסק במנגנונים מוסדיים להטמעת יעדי פיתוח בר קיימא במדינות הלאומיות (להלן: מדריך האו"ם). על פי המדריך, אופן יישום היעדים בכל מדינה, וכן מאפייני המנגנונים המוסדיים אותם תבחר המדינה להפעיל, ישתנה ממדינה למדינה, ותלוי בשורה של גורמים, כגון: המבנה המוסדי של גופי הממשל; חלוקת הסמכויות בין רשויות הממשל השונות ובין רמות הממשל (לאומי, אזורי ומקומי); תהליכי קביעת

- באמצעות חיוב הממשלה להגיב להמלצות המועצה במסגרת זמן נתונה; קביעת תחומי מדיניות בהם הממשלה מחויבת לשמוע את עמדת המועצה; הגשת דוחות ההתקדמות של המועצה לפרלמנט ודיון בהם בוועדות הרלוונטיות, ועוד.¹²
- גופים בין-משרדיים ליישום היעדים (גופים ביצועיים): במדינות שונות הוקמו גופים בין-משרדיים בעלי מאפיינים שונים, כך שהמבנה, אופן העבודה וסמכויות הגוף הבין-משרדי משתנים ממדינה למדינה:
- בחלק מהמדינות הגופים הבין-משרדיים כללו רק נציגי משרדי ממשלה, ובחלקן היו גם נציגים ממגזרים לא ממשלתיים, כגון החברה האזרחית, אקדמיה והמגזר העסקי.
- במקרים רבים הצוות הבין-משרדי פועל תחת משרד ראש המדינה.
- בחלק מהמדינות פועלות במסגרת הצוות קבוצות עבודה נושאיות (ביחס ליעדים), בהן חברים נציגי המשרדים השונים. דוגמא לכך היא הנציבות לפיתוח בר-קיימא שהוקמה בגאנה.
- יש מדינות בהן הגוף הבין משרדי מתכלל את פעילות הממשלה בנושא ה-SDGs, בעוד משרדי הממשלה (או גופים ממשלתיים אחרים) אחראים לקדם את מימושם של מטרות או יעדים ספציפיים. כך לדוגמא, בסין הוקם מנגנון בין-משרדי בראשות משרד האוצר, הכולל נציגים מ-43 משרדי ממשלה וסוכנויות ממשלתיות; 169 יעדי המשנה חולקו בין הגופים השונים. במקסיקו חילקו את משימת הניטור והמעקב אחר המדדים הכמותיים והאיכותיים שנקבעו במסגרת ה-SDGs בין משרדי הממשלה וגופי הממשל השונים.¹³

דוגמאות מהעולם למנגנונים מוסדיים-ממשלתיים ליישום יעדי פיתוח בר קיימא:

ומבצע הערכות של אמצעי מדיניות ותחזיות בדבר השפעתם של אמצעי המדיניות.

3. המועצה הפדרלית לפיתוח בר קיימא - Federal Council for Sustainable Development - גוף מייעץ לממשלה, המאגד מגוון בעלי עניין.

בשנת 2017 עדכנה ממשלת בלגיה את האסטרטגיה הלאומית לפיתוח בר קיימא. לעומת תכניות קודמות, תכנית זו התמקדה ביעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם לשנת 2030. במסגרת התכנית הוגדר סדר העדיפויות הלאומי בנוגע ליישום היעדים, והוחלט כי דוח בקרה על התקדמות היישום יוכן פעמיים בכל קדנציה,¹⁷ בשיתוף גורמים שונים כגון החברה האזרחית, מגזר פרטי והפרלמנט.

על מנת ליישם את התכנית, ולתכלל את הפעילות הממשלתית הייעודית בנושא ה-SDGs, הקימה ממשלת בלגיה, מנגנון מיניסטרטוריאלי ייעודי העוסק בהובלה משותפת של פעילות ההטמעה. מנגנון זה הוא נוסף על המנגנונים הפקידותיים והבין-משרדיים שצוינו לעיל. מנגנון הפעולה המיניסטרטוריאלי כולל את ראש הממשלה, סגני ראש הממשלה (המשמשים גם כשר לשיתוף פעולה ופיתוח ושר החוץ והאיחוד האירופי), והשר לפיתוח בר קיימא. השר לענייני פיתוח בר קיימא מתכלל את העבודה על יישום היעדים בתוך בלגיה, ואילו מדיניות החוץ הקשורה במימוש היעדים מובלת על-ידי שר החוץ והשר לשיתוף פעולה ופיתוח. הפורום של ראש הממשלה ושני סגני ראש הממשלה (המשמשים גם כשר החוץ והשר לשיתוף פעולה ופיתוח) אחראי גם על בחינת התאמתה של חקיקה פדרלית ליעדי פיתוח בר קיימא.

להלן יוצגו כמה דוגמאות למנגנונים הקיימים במדינות שונות. אין מדובר במבט מקיף על כלל המנגנונים הקיימים, אולם כבר מבחינת דוגמאות ספורות אלו ניתן ללמוד על השונות הקיימת בין המדינות.

בלגיה¹⁴

המנגנון לעיצוב ויישום מדיניות לפיתוח בר קיימא בבלגיה עוגן בחקיקה בשנת 1997 (חוק בדבר תיאום המדיניות הפדרלית בנושא פיתוח בר קיימא¹⁵). על פי החוק, גובשה האסטרטגיה הפדרלית לפיתוח בר קיימא, אשר אמורה להתעדכן כל 5 שנים. תהליך הטמעת יעדי פיתוח בר קיימא (SDGs) בבלגיה אינו מתקיים במנותק ממדיניות הקיימות הלאומית שגובשה עד כה; יישום ה-SDGs בבלגיה מתבסס בין השאר על תכניות לפיתוח בר קיימא שאומצו בשנים האחרונות ברמה הלאומית וכן ברמה המדינתית, אזונית¹⁶ ומקומית.

בבלגיה פועלים שלושה גופים שאחראים על יישום מדיניות פיתוח בר קיימא, וכן על פיקוח על ביצוע מדיניות זו. גופים אלה לא הוקמו באופן ייעודי להטמעת היעדים שאומצו בשנת 2015, אלא פעלו עוד קודם:

1. הנציבות הבין-משרדית לפיתוח בר קיימא the Interdepartmental Commission for Sustainable Development (ICSD), האחראית על הן על שלב התכנון של המדיניות הלאומית בנושא פיתוח בר קיימא והן על שלב הבקרה על ביצועה.
2. צוות משימה ברשות התכנון הפדרלית מדווח על המצב הקיים,

בדנמרק, משרד האוצר אחראי על תכלול הפעילות הממשלתית ליישום ה-SDGs, ובפרט על יישום התכנית הלאומית ליישום היעדים. משרד החוץ אחראי על תחום ה-SDGs בזירה הבינלאומית, ובפרט מול האו"ם, וכן להטמעת היעדים במדיניות החוץ והביטחון הלאומית, מדיניות הסחר ומדיניות הפיתוח הבינלאומי וסיוע החוץ. כלומר - משרד האוצר אחראי על ההיבטים הפנים-מדינתיים של היעדים, ומשרד החוץ מוביל את ההיבטים הבינלאומיים שלהם. השרים במשרדים השונים אחראיים על הטמעת ה-SDGs הרלוונטיים במסגרת המדיניות בתחום הפעולה של משרדם.

במרס 2017 פרסמה ממשלת דנמרק תכנית פעולה ליישום יעדי פיתוח בר קיימא, במסגרתה הוגדר סדר העדיפויות הלאומי בנושא, והוחלט על מימוש 37 מטרות בעלות יעדים מדידים. בתכנית הפעולה נקבע, כי כל שנה תפרסם הממשלה דוח התקדמות, אשר יישלח לפרלמנט. בכל שנה רביעית יוגש דוח התקדמות בהיקף רחב יותר, אשר יכלול בין השאר גם הצעות לעריכת שינויים בתכנית הפעולה הלאומית.

מעניין לציין, כי עוד טרם אימוץ יעדי פיתוח בר קיימא, כל הצעת חקיקה ממשלתית עברה תהליך בחינה של השפעתה על הכלכלה, הסביבה והשוויון המגדרי. על פי תכנית הפעולה הלאומית, בחקיקה חדשה שיש לה נגיעה ליעדים שנקבעו בתכנית, תיבחן השפעתה על קידום ה-SDGs.

פינלנד²¹

בפברואר 2016 החליטה ממשלת פינלנד כי מדיניות הפיתוח של המדינה ומדיניות הפיתוח הבינלאומי יותאמו ליעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם.

בתוך כך, האחראיות על תיאום תהליך היישום של אג'נדה 2030 ומדיניות הפיתוח בר קיימא הלאומית הוטלה על משרד ראש הממשלה, וזאת באמצעות הנציבות הלאומית של פינלנד לנושא פיתוח בר קיימא. הגוף המתאם של הנציבות (coordination secretariat) הוקם במסגרת משרד ראש הממשלה, והוא אחראי על תכנון, הכנה, תיאום בין גורמים ויישום אג'נדה 2030. הגוף המתאם מורכב מנציגי הנציבות, משרד ראש הממשלה ומשרד החוץ.

בשנת 2018 פרסמה ממשלת אירלנד את תכנית הפעולה הלאומית ליישום יעדי פיתוח בר קיימא לשנים 2018-2020. בתכנית הוקדש פרק להסדרים מוסדיים ליישום היעדים, והוגדרו בו שלושה עקרונות לכינון מנגנון מוסדי אפקטיבי: מחויבות של דרגים פוליטיים בכירים; הקצאה ברורה של אחריות ליישום היעדים השונים בין משרדי הממשלה; ותכלול עבודת משרדי הממשלה לקידום היעדים.

על פי עקרונות אלו, גובש מנגנון לפיו האחראיות ליישום היעדים היא של כלל שרי הממשלה. לכל שר או גוף ממשלתי הוקצו אחד או יותר מ-169 היעדים הרלוונטיים לתפקידו. מסמך המפרט את הקצאת היעדים למשרדי הממשלה מפורסם באתר האינטרנט של הממשלה, וזאת על מנת לקשר בין ציבור בעלי העניין לבין המשרד הממשלתי הרלוונטי.

מתוך כלל שרי הממשלה, שני שרים אחראים על תכלול העבודה הממשלתית לקידום יעדי פיתוח בר קיימא. השר לנושא סביבה ושינויי אקלים אחראי גם על תכלול מדיניות הפנים בנושא. שר זה גם אחראי על הכנת תכניות הפעולה הלאומיות ליישום היעדים והיה אמון על הכנת הדיווח עבור האו"ם בשנת 2018. לשם כך, הוקמה במשרד יחידה לאומית לפיתוח בר קיימא. בנוסף, שר החוץ והמסחר אחראי על הטמעת היעדים במדיניות החוץ והפיתוח בינלאומי.

נוסף על המנגנון המיניסטריאלי (דרג פוליטי), הקימה אירלנד שני מנגנוני פעולה של מערך הפקידות המקצועית:

1. **פורום בכירים (senior officials' group)**, המורכב מהפקידות הבכירה בכל משרדי הממשלה, הוקם על מנת לתכלול את פעילות משרדי הממשלה בנושא היעדים השונים, ולדווח לממשלה על ההתקדמות, על פי הצורך. הפורום פועל במסגרת משרד ראש הממשלה, ובתמיכת היחידה לפיתוח בר קיימא במשרד להגנת הסביבה ושינויי אקלים.
2. **קבוצת עבודה בין-משרדית בנושא ה-SDGs** הכוללת נציגים מכל המשרדים ופועלת במסגרת משרד הגנת הסביבה והאקלים. קבוצת העבודה אחראית על פיתוח המדיניות הלאומית בנושא יישום היעדים ותכניות הפעולה הלאומיות; על הכנת הדיווח לאו"ם ועל גיבוש מנגנונים לשיתוף כלל בעלי העניין בתהליכים אלה.

יצויין כי במקביל הוקם גם **פורום שיתוף הציבור (Stakeholder forum)**. במסגרת הפורום נערכים מפגשים בין גורמי הממשל הרלוונטיים לבין ציבור בעלי העניין, ומטרתו היועצות עם הציבור בקביעת המדיניות ובמעקב אחר יישומה.¹⁹

מעורבות פרלמנטים במימוש יעדי פיתוח בר קיימא²²



דיון ציבורי



פיקוח
על עבודת הממשלה



תקציב



חקיקה

רמת המעורבות של פרלמנטים במימוש היעדים משתנה (חלק מהפרלמנטים אינם מעורבים כלל, חלקם מעורבים במסגרת פעילותם השוטפת). בחלק מהפרלמנטים יש מנגנונים ייעודיים לפיקוח על עבודת הממשלה בנושא - כמו ועדות ייעודיות, הסדרים לדיווח של הממשלה לפרלמנט, ועוד. ככלל, ניתן לזהות כי רמת המעורבות של הפרלמנט מושפעת בין השאר מהיקף פעילות הממשלה בנושא, וכן מקיומם של מנגנונים פרלמנטריים ייחודיים לטיפול בתחום הקיימות.



House of Commons
Environmental Audit Committee

**Sustainable Development
Goals in the UK**

Ninth Report of Session 2016–17

Report, together with formal minutes relating
to the report

Ordered by the House of Commons
to be printed 21 March 2017

HC 596
Published on 26 April 2017
by authority of the House of Commons

לדוגמה: בבית-הנבחרים הבריטי (הבית התחתון) פועלת ועדת הביקורת הסביבתית (Environmental Audit Committee), אשר הוקמה בנובמבר 1997. מטרת הוועדה היא לבחון את הדרכים שבהן גופים ממשלתיים וציבוריים תורמים לשימור הסביבה ולפיתוח בר-קיימא ולהעריך את פעולתם לנוכח מטרות ויעדים בתחומים אלה באמצעות הליך בחינה וחקירה (inquiry). ביוני 2015 פתחה ועדת הביקורת הסביבתית בהליך בחינה וחקירה בנושא מדיניות הממשלה בנושא פיתוח בר קיימא. בתוך כך, הוועדה בחנה את כלי המדיניות המרכזיים של הממשלה בנושא, את המדיניות הכלכלית ואת החקיקה הרלבנטית, את העבודה שנעשתה בין משרדי הממשלה ואת אמצעי הפיקוח על עבודת הממשלה. בנוסף, נבחנה עבודתה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בכל הנוגע לפיתוח נוסף של האינדיקטורים לפיתוח בר קיימא, כך שניתן יהיה להשתמש בהם לפיקוח על יישום היעדים. באפריל 2017 פרסמה הוועדה דוח בדבר יישום יעדי פיתוח בר קיימא בבריטניה. במסגרת הדוח הביעה הוועדה ביקורת על כך שיישום היעדים בבריטניה מתמקד יותר בסיוע למדינות אחרות ליישם את היעדים (בין השאר באמצעות סיוע חוץ למדינות מתפתחות), ועוסק פחות באופן בו בריטניה צריכה לממש את היעדים במסגרת מדיניות הפנים שלה.

אימוץ יעדי פיתוח בר-קיימא בישראל

במסגרתו. יעדים אלה היו ברובם בעלי מאפיינים סביבתיים (יעדים בתחום האנרגיה, המים, צריכה וייצור בני קיימא, עירוניות בת קיימא, והחיים על פני האדמה). לשם כך, המשרד פעל להקמת צוותי עבודה בין-משרדיים בנוגע לחלק מהיעדים שלעיל, כאשר כל קבוצת עבודה בחרה נושא אחד לקידום מתוך יעדי המשנה. לדוגמא, הוקמו קבוצות עבודה בנושא עירוניות וחוסן עירוני (SDG11) בראשות משרד השיכון, ובנושא כלכלה מעגלית (SDG12 - צריכה וייצור בני קיימא) - בראשות משרד הכלכלה.²⁶

נראה, כי המוקד של ממשלת ישראל הוא בהיבטים הבינלאומיים של יעדי הפיתוח, ובפרט - בהיערכות לדיווחים השנתיים לאו"ם, בהתאם לנושאים השנתיים לדיווח.

יצוין כי נוסף על המגזר הממשלתי, גם המגזר העסקי והמגזר השלישי בישראל פועלים לקידום יעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם. כך לדוגמא, המכון לאחריות תאגידית יזם פרויקט, המכונה "מצפן הקיימות", שמטרתו להתאים את יעדי האו"ם למגזר הפרטי בישראל. מטרתה של היוזמה, המבוססת על פרויקט בינלאומי בתחום (SDG Compass) היא להנחות תאגידים וארגונים עסקיים ולסייע להם בהטמעה של עקרונות הקיימות במסגרת פעילותם העסקית.²⁷



מקור התמונה: ליעד אורתור, The SDGs in the Holy Land

לאורך השנים קיבלה ממשלת ישראל החלטות שנגעו לקיימות, ביניהן: החלטת ממשלה 246 בנושא "תכנית אסטרטגית לפיתוח בר קיימא בישראל" (2003); החלטת ממשלה 3768 בנושא "תכנית לאומית לצמיחה ירוקה" (2011); והחלטת ממשלה 2494 בנושא "מדדי איכות חיים, חוסן וקיימות" (2015). נכון להיום, ממשלת ישראל לא אימצה את יעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם (SDGs) כמסגרת פעולה כוללת, באמצעות החלטת ממשלה, ולמיטב הבנתנו אף לא הוכנה הצעת מחליטים בנושא. האיזכור היחיד שמצאנו ליעדים במסגרת החלטות ממשלה הוא בהחלטה מספר 4021 מה-23 ביולי 2018, שכותרתה: "קידום הפעילות הישראלית בתחום הפיתוח הבין-לאומי". בסעיף ד' להחלטה זו נכתב כי קביעת סדרי עדיפויות ותיאום עבודת המטה הממשלתית בתחום הפיתוח הבינ"ל, תיעשה בין היתר "בהתייחס לתחומי היתרון היחסי של מדינת ישראל בתחום הפיתוח הבינ"ל, תוך שימת דגש על תרומתה האפשרית של ישראל להשגת היעדים לפיתוח בר-קיימא (Sustainable Development Goals) שהוגדרו על-ידי ארגון האומות המאוחדות".²³

ביולי 2019 צפויה מדינת ישראל, על פי בקשתה, להציג את התקדמותה בנושא יעדי פיתוח בר קיימא בפני האו"ם (High Level Political Forum). לצורך היערכות לכך, הורה ראש הממשלה להקים צוות בין-משרדי בהובלת השליח המיוחד של משרד החוץ לנושא קיימות ושינויי אקלים ונציג המשרד להגנת הסביבה. הצוות ירכז את הפעילות הבינלאומית של ישראל בתחום הקיימות.²⁴ לדברי השליח המיוחד, השגריר יעקב הדס, נוסף על משרדי הממשלה הרלוונטיים (משרד החוץ, הגנת הסביבה, האוצר, הכלכלה, התשתיות והאנרגיה, החינוך, השיכון, העבודה הרווחה והשירותים החברתיים, ומשרד ראש הממשלה) - גופים נוספים מתוכננים לקחת חלק בעבודת הצוות. אלה כוללים בין השאר את הכנסת, הרשות לקידום מעמד האישה, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ועוד. הצוות הבין-משרדי הוקם, והתכנס לראשונה באוגוסט 2018.²⁵

למרות שממשלת ישראל לא אימצה את היעדים כמסגרת פעולה כוללת, משרד החוץ (באמצעות השליח המיוחד) והמשרד להגנת הסביבה פועלים לקידום הנושא מול משרדי הממשלה וגופים ממשלתיים אחרים, במסגרת תחומי הפעילות שלהם. בתוך כך, לקראת מפגש האו"ם השנתי האחרון שהתקיים ביולי 2018, המשרד להגנת הסביבה פעל לקידום היעדים אשר נידונו

- the law on the coordination of the federal sustainable development policy (Wet op de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling/Loi relative à la coordination de la politique fédérale sur le développement durable) .15
- בלגיה היא מדינה פדרלית המורכבת משלושה מחוזות. .16
- משכה של כל קדנציה 5 שנים. .17
- Government of Ireland, Department of Communications, Climate Action & Environment, [The Sustainable Development Goals National Implementation Plan 2018-2020](#), 2018 .18
- Government of Ireland, Department of Communications, Climate Action and Environment, [National Implementation Plan 2018 – 2020](#), last accessed: November 1st 2018 .19
- Government of Denmark, Ministry of Finance, [Report for the Voluntary National Review Ministry of Denmark’s implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development](#), June 2017 .20
- Government of Finland, Prime Minister’s Office, [National report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development Finland](#), 2016 .21
- מרכז המחקר והמידע של הכנסת, פעילות פרלמנטרית בנושא יעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם - מבט משווה, כתיבה: שירי ספקטור-בן ארי, 22 בינואר 2017. .22
- משרד ראש הממשלה, החלטת ממשלה מספר 4021 בנושא "קידום הפעילות הישראלית בתחום הפיתוח הבין-לאומי", מתאריך 23 ביולי 2018, https://www.gov.il/he/Departments/policies/dec4021_2018 כניסה בתאריך 4 בנובמבר 2018. .23
- משרד ראש הממשלה ושר החוץ, הקמת צוות תיאום פעולות ישראל בתחום הקיימות להכנת מצגת הקיימות הלאומית, 5 ביוני 2018 הועבר על-ידי יעקב הדס, 9 ביולי 2018. .24
- יעקב הדס, שליח מיוחד לנושא קיימות ושינויי אקלים, משרד החוץ, שיחת טלפון, 4 בנובמבר 2018. .25
- איילת רוזן, ראש אגף הסכמים סביבתיים רב צדדיים במשרד להגנת הסביבה, שיחת טלפון, 28 במאי 2018. .26
- המכון לאחריות תאגידי, [מצפן הקיימות](#), תאריך כניסה: 3 ביוני 2018. .27
- United Nations, [Sustainable Development Knowledge Platform](#), last accessed: June 25th 2018 .1
- Sustainable Development Goal 6, Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all, , last accessed: June 25th 2018 .2
- United Nations, High Level Political Forum on Sustainable Development, [Synthesis of Voluntary National Reviews 2017](#), February 2018 .3
- United Nations Development Programme, [Institutional and Coordination Mechanisms-Guidance Note on Facilitating Integration and Coherence for SDG Implementation](#), 2017 .4
- OECD, [Policy Coherence for Sustainable Development 2018 Towards Sustainable and Resilient Societies](#), 2018 .5
- United Nations Development Programme, [Institutional and Coordination Mechanisms-Guidance Note on Facilitating Integration and Coherence for SDG Implementation](#), 2017 .6
- ש.ם. .7
- ש.ם. .8
- ש.ם. .9
- United Nations, Sustainable Development Knowledge Platform, [Voluntary National Reviews Database](#), last accessed: November 1st 2018 .10
- United Nations Development Programme, [Institutional and Coordination Mechanisms-Guidance Note on Facilitating Integration and Coherence for SDG Implementation](#), 2017 .11
- ש.ם. .12
- ש.ם. .13
- Government of Belgium, [Pathways to Sustainable Development: First Belgian National Voluntary Review on the Implementation of the 2030 Agenda United Nations High Level Political Forum](#), New York, July 2017 .14